

На основу члана 4.8. Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и чл. 7. став 5. и 9. Правилника о тарифном поступку (“Службени гласник БиХ”, број 44/05), рјешавајући по захтјеву Независног оператора система у Босни и Херцеговини, број 53/19 од 28. октобра 2019. године, на сједници Државне регулаторне комисије за електричну енергију, одржаној 25. марта 2020. године, донијета је

## **ОДЛУКА**

### **О ТАРИФАМА ЗА СИСТЕМСКУ И ПОМОЋНЕ УСЛУГЕ**

#### **Члан 1.**

##### ***(Предмет)***

Овом Одлуком утврђује се тарифа за системску услугу и тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система Босне и Херцеговине.

#### **Члан 2.**

##### ***(Системска услуга)***

- (1) Одређује се финансијски обим системске услуге у 2020. години у износу од 54.876.289 КМ и утврђује тарифа за системску услугу у износу од 0,5188 фенинга/kWh.
- (2) Средства прикупљена по основу тарифе за системску услугу користе се искључиво за тржишну набавку резерве капацитета секундарне и терцијарне регулације, као и набавку електричне енергије за покривање губитака у преносном систему и компензације нежељених одступања према сусједним регулационим подручјима.

#### **Члан 3.**

##### ***(Прекомјерно преузета реактивна енергија)***

Тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију са мреже преноса утврђује се у износу од нула (0) фенинга/kvarh.

#### **Члан 4.**

##### ***(Обрачун одступања балансно одговорних страна од дневног распореда)***

Вриједности одступања балансно одговорних страна од дневног распореда обрачунавају се на сатном нивоу. Независни оператор система у Босни и Херцеговини (НОС БиХ) обрачунава одступања у енергетском и финансијском смислу у складу са Тржишним правилима (“Службени гласник БиХ”, број 48/15) и одговарајућим процедурама.

#### **Члан 5.**

##### ***(Обрачун и фактурисање помоћних и системске услуге)***

- (1) НОС БиХ израђује обрачун помоћних и системске услуге у складу са Тржишним правилима и одговарајућим процедурама, на основу којег се врши фактурисање и плаћање услуга.
- (2) Обрачун из става (1) овог члана се доставља пружаоцима помоћних услуга, снабдјевачима купаца прикључених на преносни систем, операторима дистрибутивних система у БиХ и ДЕРК-у. У обрачуну се наводе финансијске и енергетске позиције НОС-а БиХ и тржишних субјеката.

- (3) У циљу израде тачног обрачуна, оператори дистрибутивног система дужни су НОС-у БиХ правовремено достављати све потребне податке и информације.

**Члан 6.**  
**(Завршне одредбе)**

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења, а примјењује се од 1. априла 2020. године. Диспозитив Одлуке се објављује у “Службеном гласнику БиХ”, службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

**Образложење**

Независни оператор система у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: НОС БиХ) представља један од субјеката у електроенергетском сектору и има задатак да управља радом преносног система у Босни и Херцеговини. Надлежности и функције НОС-а БиХ су дефинисане Законом о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, бр. 7/02, 13/03, 76/09 и 1/11) и Законом о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини (“Службени гласник БиХ”, број 35/04).

НОС БиХ је власник лиценце за обављање дјелатности независног оператора система, у складу са одлуком Државне регулаторне комисије за електричну енергију (у даљњем тексту: ДЕРК), број 05-28-12-17-19/19 од 27. јуна 2019. године (“Службени гласник БиХ”, број 45/19). Тарифа за рад независног оператора система је, према члану 21. Методологије за израду тарифа за услуге преноса електричне енергије, независног оператора система и помоћне услуге – Пречишћени текст (“Службени гласник БиХ”, бр. 93/11, 61/14 и 95/16 – у даљњем тексту: Тарифна методологија), намјењена за покривање трошкова рада НОС-а БиХ који настају обављањем дјелатности прописаних чл. 2. и 7. Закона о оснивању Независног оператора система за преносни систем у Босни и Херцеговини.

Тарифа се, сходно члану 22. Тарифне методологије, утврђује на основу трошкова за обављање регулисане дјелатности и физичког обима услуга у оквиру те дјелатности. Трошкови за обављање регулисане дјелатности и физички обим услуга који пружа регулисани субјект утврђују се на основу података садржаних у захтјеву за одобрење тарифе. Код утврђивања тарифа ДЕРК може користити и додатне податке за које сматра да су потребни.

Разматрање захтјева за тарифе кроз поступак одобравања тарифа у највећој могућој мјери мора испоштовати основна начела која прописују да ће тарифе бити праведне и разумне, равноправне, утемељене на објективним критеријумима, засноване на оправданим трошковима и одређене на транспарентан начин. Подносилац захтјева за одобрење тарифе дужан је доказати да предложена тарифа испуњава захтјеве из закона БиХ и правила и прописа ДЕРК-а.

Поступак за одређивање тарифе за рад независног оператора система и тарифа за системску и помоћне услуге покренут је по захтјеву НОС-а БиХ, број 53/19 од 28. октобра 2019. године (запримљен 31. октобра 2019. године под бројем 04-28-5-383-1/19).

У поднесеном захтјеву, НОС БиХ наводи да је захтјевани износ тарифе за системску услугу израчунат тако што су узети у обзир сви потребни капацитети секундарне и

терцијарне регулације за 2020. годину, уз претпоставку да ће на годишњем тендеру за набавку бити постигнуте максималне, односно граничне цијене капацитета, наведене у Одлуци о одређивању коефицијената и граничних цијена за помоћне услуге (“Службени гласник БиХ”, број 68/17). Енергија потребна за покривање губитака на преносној мрежи, односно губици, наведени су у Билансу за 2020. годину, а као оквирна, узета је цијена набавке од 130 КМ/МWh.

Захтјев садржи и планирани физички обим услуга на преносној мрежи за 2020. годину, који се наслања на податке из Биланса електричне енергије на мрежи преноса БиХ за 2020. годину (запримљен у ДЕРК-у 29. октобра 2019. године под бројем 04-28-5-382-1/19), према коме планирана испорука електричне енергије из преносног система у 2020. години износи 10.576.887.535 kWh, док планирана производња на преносној мрежи износи 15.969.642.361 kWh.

Након прегледа документације, потпуност захтјева НОС-а БиХ је потврђена актом ДЕРК-а број 04-28-5-383-2/19 од 13. новембра 2019. године, о чему је НОС БиХ обавјештен дописом број 04-28-5-383-2/19 од 13. новембра 2019. године, па се у наставку тарифног поступка могло приступити оцјени свих поднијетих доказа, уз придржај права ДЕРК-а да тражи додатне податке и информације када је то сматрао потребним.

Захтјев НОС-а БиХ је рјешаван уз спровођење формалне јавне расправе, у свему према одредбама Правилника о јавним расправама (“Службени гласник БиХ”, број 38/05), према чијој је одредби члана 45., ДЕРК кратким обавјештењем у дневним новинама и на својој интернет страници упознао јавност са сажетком поднијетог захтјева и могућношћу заинтересованих лица да се непосредно упознају са захтјевом и упуте писане коментаре у вези са предметом тарифног поступка. Обавјештењем за јавност су позвана и лица заинтересована да у поступку формалне јавне расправе учествују као умјешачи и да претходно писаним путем докажу свој интерес, те је најављено одржавање формалне јавне расправе о захтјеву.

Након достављања захтјева за стицање статуса умјешача, како би саслушао свједочења о њиховим позицијама и интересима, ДЕРК је закључком број 04-28-5-383-13/19 од 27. новембра 2019. године дозволио учешће у поступку у својству умјешача сљедећим субјектима: МХ “Електропривреда Републике Српске” Матично предузеће а.д. Требиње, ЈП “Електропривреда Босне и Херцеговине” д.д. Сарајево, ЈП “Електропривреда Хрватске заједнице Херцег Босне” д.д. Мостар, Р-С Силикон д.о.о. Мркоњић Град и Б.С.И. д.о.о. Јајце.

Нити један од пет наведених умјешача није користио право да у просторијама ДЕРК-а изврши непосредан увид у цјелокупну документацију захтјева за тарифе.

Припремна расправа о поднијетом тарифном захтјеву НОС-а БиХ одржана је 3. децембра 2019. године у Тузли. На припремној расправи је утврђена листа питања која ће бити предметом расправе и дефинисан ток формалне јавне расправе. На формалној јавној расправи одржаној 16. децембра 2019. године, стране у поступку су презентовае своје доказе како би се утврдиле све релевантне чињенице. Обрађено је свако од питања са утврђене листе и то сукцесивно, одговором подносиоца захтјева и коментарима на исте од стране умјешача и водитеља поступка.

Извјештај водитеља поступка описује ток поступка, понуђене доказе и утврђене чињенице, релевантне правне одредбе и препоруку члановима Комисије (у даљњем тексту: Комисија) и достављен је подносиоцу захтјева, те умјешачима којима је такав статус правоваљано признат од стране ДЕРК-а. Анализа трошкова и прихода, изложена

у Извјештају водитеља поступка потврђује, одбија или прилагођава појединачне ставке, величине или методе кориштене за припрему приједлога тарифе, у складу са дискреционим правима ДЕРК-а у тарифном поступку.

Комисија констатује да је Извјештај водитеља поступка пружио разумну основу да на предоченим подацима, аргументима и појашњењима, те коментарима НОС-а БиХ датим на приједлог овог Извјештаја, након што их је пажљиво размотрила и процијенила, Комисија донесе своју коначну одлуку о тарифама за системску и помоћне услуге. У вези са предметом ове одлуке нити један од пет умјешача није имао примједби на Извјештај водитеља поступка у дијелу који се односи на системску услугу.

НОС БиХ, у достављеним коментарима на Извјештај водитеља поступка, закључује да се позитиван салдо услуга у механизму балансирања електроенергетског система БиХ може остварити искључиво у случајевима великих прихода по основу дебаланса, односно одступања балансно одговорних страна, те да предложени износ тарифе не може гарантовати стабилност балансног тржишта у БиХ.

При доношењу одлуке у поступку одређивања тарифа за системску и помоћне услуге, Комисија усмјерава своја разматрања на све елементе у трошковној структури које је истицао подносилац захтјева, анализу трошкова и прихода изложених у Извјештају водитеља поступка, као и коментаре подносиоца захтјева и умјешача поднесене током цијелог поступка, те цијеловитом опсервацијом одлучује о поднијетом захтјеву. Трагом такве обавезе, Комисија излаже своја сљедећа становишта:

У претходном периоду било је присутно значајно повећање велепродајних цијена електричне енергије у регији, што се одразило и на повећање цијена помоћних услуга у процедурама набавке како за 2018, тако и за 2019. годину. Резултати набавке помоћних услуга за 2020. годину показују да је раст цијена заустављен, а код неких помоћних услуга евидентирано је и одређено смањење набавних цијена. Увећани трошкови набавке помоћних услуга у претходном периоду су, посљедично, утицали на смањење финансијског суфицита на рачуну свих услуга из ранијег периода. Ситуација је додатно усложњена значајним смањењем преузимања електричне енергије из преносног система купца Алуминиј д.д. Мостар, те ненаплаћеним потраживањима од истог купца у износу од око 3,1 милиона КМ. Такође, рецентна дешавања везана за глобалну пандемију и пад економске активности могу изазвати даље импликације, посебно на потрошњу електричне енергије, што би се негативно одразило на приходе од системске услуге.

Приликом доношења Одлуке о измјени одлуке о тарифама за системску и помоћне услуге од 31. децембра 2019. године, констатовано је да приходи и расходи у механизму балансирања зависе од великог броја фактора, као што су физички обим губитака у преносном систему, обим пружања помоћних услуга у односу на планирани, цијена енергије регулације и њеног ангажовања, цијена и обим дебаланса, те је дефинисано да ће се континуисано пратити примјена тарифе, кретање прихода и расхода, као и прилика на балансном тржишту електричне енергије, уз најаву да ће се у одговарајућем тренутку приступити подешавању тарифе за системску услугу.

У прва два мјесеца 2020. године сумарно је забиљежен негативан салдо услуга у износу од 268.460 КМ, чиме је суфицит на рачуну услуга додатно умањен.

Прорачун тарифе се заснива на понудама и резултатима из завршених тендерских процедура НОС-а БиХ за 2020. годину, као и на кретању прихода и трошкова у периоду

јануар 2016. – фебруар 2020. године, који је исказан кроз салдо услуга, према сљедећој табели:

1.	Секундарна регулацијска резерва (KM)	12.745.820
2.	Терцијарна регулацијска резерва нагоре (KM)	5.268.136
3.	Терцијарна регулацијска резерва надоље (KM)	866.959
4.	Укупан износ за секундарну и терцијарну регулациону резерву у периоду III-XII 2020. године (KM) 1.+2.+3.	18.880.914
5.	Укупан износ за губитке у преносном систему у периоду III-XII 2020. године (KM)	34.382.210
6.	Укупно планирани трошкови у периоду III-XII 2020. године (KM) 4.+5.	53.263.124
7.	Салдо услуга у 2016. години (KM)	9.532.807
8.	Салдо услуга у 2017. години (KM)	4.826.023
9.	Салдо услуга у 2018. години (KM)	-10.021.408
10.	Салдо услуга у 2019. години (KM)	-774.077
11.	Салдо услуга у периоду I-II 2020. године (KM)	-268.460
12.	Салдо услуга из претходног периода (KM) 7.+8.+9.+10.+11.	3.294.885
13.	Приходи по основу салда дебаланса и балансне енергије (KM)	5.902.778
14.	Укупно за израчун тарифе за системску услугу (KM) 6.-12.-13.	44.065.462
15.	Енергија III-XII 2020. године (kWh)	8.630.430.155
16.	Тарифа за системску услугу (фенинг/kWh)	0,5106

Узимајући у обзир да је у претходној табели израчуната тарифа за системску услугу у износу од 0,5106 фенинга/kWh, за 1,6% мања од постојеће тарифе која има вриједност 0,5188 фенинга/kWh и предвиђени финансијски обим за 2020. годину од 54.876.289 KM, те имајући у виду да у будућем периоду постоји велики степен неизвјесности у погледу остварења величина које утичу на приходе, у првом реду потрошње, односно преузимања електричне енергије из преносног система, Комисија се опредјељује за задржавање тарифе за системску услугу на постојећој вриједности 0,5188 фенинга/kWh. Како приходи и расходи зависе од великог броја фактора, као што су потрошња електричне енергије, физички обим губитака у преносном систему, обим пружања помоћних услуга у односу на планирани, цијена енергије регулације и њеног ангажовања, цијена и обим дебаланса, то ће се континуисано пратити примјена тарифе, кретање прихода и расхода и прилике на балансном тржишту електричне енергије, те у одговарајућем тренутку приступити подешавању тарифе за системску услугу.

Имајући у виду да проблем суфицита реактивне снаге доводи до превисоких напонских вриједности у преносном систему, посебно у мрежи 220 kV и 400 kV, те да значајним смањењем преузимања електричне енергије купца Алуминиј д.д. Мостар, овај проблем постаје још израженији, с обзиром да у претходном периоду нису реализоване потребне инвестиције у одговарајућу инфраструктуру (пригушнице) којим би се проблем постојећег суфицита реактивне снаге и енергије у преносном систему ријешило, Комисија сматра да наплата прекомјерно преузете реактивне енергије из преносног система није оправдана. Наиме, корисници који у оваквим приликама преузимају реактивну енергију, заправо помажу рад електроенергетског система, те Комисија одређује да тарифа за прекомјерно преузету реактивну енергију из преносног система износи нула (0) фенинга/kvarh, с обавезом да пажљиво прати њену примјену и исту по потреби подешава.

С обзиром на чињеницу да је балансно тржиште у Босни и Херцеговини једно од ријетких функционалних тржишта у регији југоисточне Европе, и да кретања на регионалом велепродајном тржишту показују значајан утицај на његов рад и цијене услуга, то ће ДЕРК континуисано пратити примјену ове Одлуке и правила која регулишу ову област.

Сходно члану 14. Правилника о тарифном поступку, подносилац захтјева као регулисани субјект има обавезу осигурати приступ јавности званично одобреним тарифама, тако да одлуком одобрене тарифе буду на располагању јавности у његовој главној канцеларији током радних дана и објављене на његовој интернет страници.

У складу са чланом 9.2 Закона о преносу, регулатору и оператору система електричне енергије у Босни и Херцеговини, против ове Одлуке може се покренути поступак пред Судом Босне и Херцеговине подношењем тужбе у року од 60 дана од дана пријема.

Број: 04-28-5-383-40/19  
25. марта 2020. године  
Тузла

Предсједавајући Комисије  
Суад Зељковић